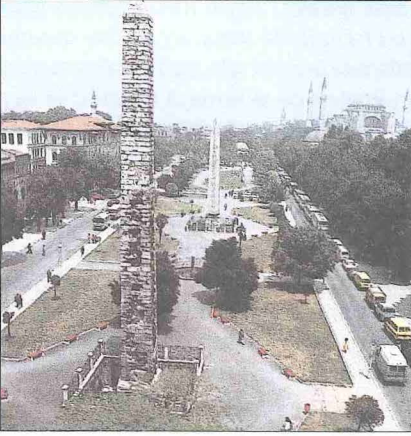

Atmeydanı'nın bugünkü durumu - Sultanahmet / İstanbul

İl bir tunç heykel grubunu Atmeydanı'nda kendi sarayının önüne diktirmiş, fakat halkın tepki göstermesi üzerine bunlar kaldırılmıştır. *Hünernâme*'nin II. cildindeki bir minyatürde (TSMK, Hazine, nr. 1524) bu heykeller açıkça görülebilmektedir.

Kanûnî'nin şehzadeleri Mustafa, Mehmed ve Selim'in 1530 yılında yapılan sünnet düğünü sırasındaki şöenler, kâsebaz-hokkabaz oyunları, at yarışları ve gece yapılan ateş oyunları ile geçmiş, padişah, İbrâhim Paşa Sarayı divanhanesi şahnişininden halka altın ve gümüş paralar atmıştır. Fransa ile ilk kapitülasyon anlaşması da 1536 yılında, İbrâhim Paşa'nın idam edilmesinden kısa bir süre önce, Fransız elçisi La Forêt ile İbrâhim Paşa tarafından bu sarayda imzalanmıştır. İbrâhim Paşa'nın idamından sonra bir bölümü XVII. yüzyıl ortalarına kadar İç Oğlanları Ocağı olarak kullanılan ve Atmeydanı Sarayı diye de anılan İbrâhim Paşa Sarayı, II. Selim döneminde Zal Mahmud Paşa'ya, III. Murad döneminde Bosnalı İbrâhim Paşa'ya, daha sonra da Yemişçi Hasan Paşa'ya verilmiş, bugün ise restore edilerek Türk ve İslâm Eserleri Müzesi haline getirilmiştir.

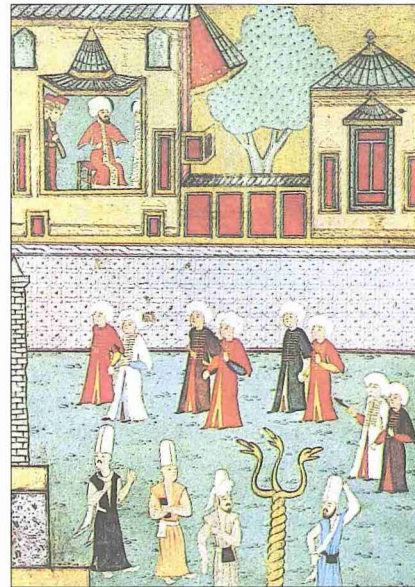
Kanûnî'nin diğer şehzadesi Bayezid'in sünnet düğünü (1539) ile Osmanlı sarayının en muhteşem düğünü olduğu bilinen III. Murad'ın şehzadesi Mehmed'in sünnet düğünü (1582) yine Atmeydanı'nda yapılmıştır. Şehzade Mehmed'in sünnet düğünü elli iki gün elli iki gece sürmüş, eğlenceler bilhassa esnaf alayları ile dikkat çekici hale getirilmiştir. İbrâhim Paşa Sarayı'nın mimari özelliklerini

de gösteren müellifi ve musavviri bilinmeyen ve daha çok III. Murad *Surnâme*-si adıyla meşhur *Surnâme*'de (TSMK, Hazine, nr. 1344) minyatürlerinin canlı biçimde tasvir ettiği, küçük tekerlekli dükânlarda işlerini yapan esnaf ve yürüyen bir hamamda müşterilerini yıkayan tellâklar gibi günlük hayattan alınmış sahneler, bu düğün münasebetiyle o devrin esnafı hakkında değerli bilgiler vermektedir.

XVII. yüzyılda Marquis de Nointel, IV. Mehmed'in Atmeydanı'nda kurulan bir buçuk yılda hazırlanmış otağını gördüğünü; Silâhtar Mehmed Ağa, 1660 yılında çıkan yangında halkın civar mahallelerden gelerek Atmeydanı'na yığıldığını, sıkışıklıktan "boyun döndürmeye, nefes almaya" imkân olmadığını, alanı dolduran kalabalığın "mahşer günü"ne örnek teşkil ettiğini; XVIII. yüzyılda Poujoulat Atmeydanı'nda cirit oynandığını; 1782 yılında İstanbul'a gelen Comte de Ferrieres-Sauveboeuf, İbrâhim Paşa Sarayı'nı oldukça kötü bir durumda gördüğünü, alanın çevresinin yangınlarla genişlemiş olduğunu, burada bazı günler cirit yarışlarının yapıldığını, bazı günler de bir at pazarının kurulduğunu; Cevdet Paşa ise 1777 yılında Hindistan'dan gelen bir filin Atmeydanı'nda halka gösterildiğini yazmaktadırlar.

1863 yılında ilk genel sergi, XIX. yüzyılda Sultanahmet Meydanı adıyla anılan

XVI. yüzyılın ikinci yarısında Atmeydanı'nı tasvir eden bir minyatür (*Surnâme-i Hümayun*, TSMK, Hazine, nr. 1344, vr. 248*)

Atmeydanı'nda açılmış, Abdülaziz döneminde Zaptiye Nâzırı Hüsnü Paşa alanı bir park olarak düzenlemiştir. 1919 yılında, İzmir'in işgali üzerine yapılan açık hava toplantısı ise burayı millî mukavemetin hareket noktalarından biri olarak tarihe geçirmiştir.

XIX. yüzyıl sonu ile XX. yüzyıl başlarında inşa edilen yapılar, bu tarihî meydana bugünkü görünümünü vermişlerdir. İbrâhim Paşa Sarayı'nın yanına inşa edilen Defter-i Hâkânî Nezâreti, güney uçta yer alan imaret ve dârüşşifanın yerine yapılan Mekteb-i Sanâyi, 1901 yılında yapılan Alman Çeşmesi eski Atmeydanı'na yeni katılan yapılarıdır. Mekteb-i Sanâyi'nin bir bölümüne yerleşen ticaret mektebi, halen Marmara Üniversitesi rektörlük binası olarak kullanılmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Matrakçı Nasuh, *Beyân-ı Menâzil-i Sefer-i Irâkeyn* (nşr. Hüseyin G. Yurdaydın), Ankara 1976, vr. 8^b; Konyalı, *İstanbul Sarayları*, s. 1-27; Nurhan Atasoy, *İbrahim Paşa Sarayı*, İstanbul 1972, s. 12-14; Metin And, *Osmanlı Şenliklerinde Türk Sanatları*, Ankara 1982, s. 35-36.

TANJU CANTAY

ATOM

(bk. CEVHER).

ATPAZARI OSMAN FAZLI

(ö. 1102/1691)

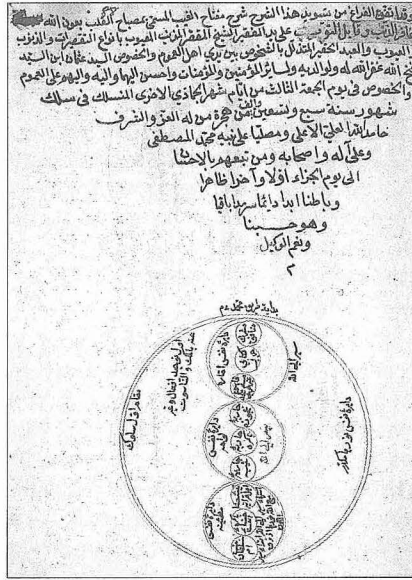
Âlim, mutasavvıf;
İsmâil Hakkı Bursevî'nin şeyhi.

1041'de (1632) Şumnu'da doğdu. İlk bilgilerini babası Fethullah Efendi'den aldı. Ailesi ve hayatının ilk on yedi yılı hakkında yeterli bilgi yoktur. Daha sonraki yıllarını müridi ve halifesi İsmâil Hakkı Bursevî'nin eserlerinden tesbit etmek mümkündür. İlk tahsilini Şumnu'da tamamladıktan sonra Edirne'ye giderek Aziz Mahmud Hüdâyî'nin halifesi Saçlı İbrâhim Efendi'ye intisap etti. Burada sıkı bir riyazet hayatı yaşayan Osman Fazlı, şeyhinin kendisine kızını vermek istediğini anlayınca artık feyiz alamayacağını düşünerek Celvetiyye'nin Üsküdar'daki merkez tekkesine gitti. Yaşlı bir derviş ona, tekkenin şeyhi ve Hüdâyî'nin kızıdan torunu olan Şeyh Mesud'un meczup olduğunu, irşada yetkili olmadığını, bu konuda Zâkırzâde Şeyh Abdullâh'ın kendisine daha faydalı olacağını söyledi. Osman Fazlı, Zeyrek Camii'

nin yanında tekkesi olan bu Celvetî şeyhine intisap etti ve sekiz yıl kadar burada kaldı. Bu arada çeşitli hocaların derslerine devam ederek zâhîrî ilimlerle ilgili bilgilerini geliştirdi. Şeyhinin her salı günü Fâtih Camii'nde icra ettiği Celvetî zikrine de devam etti. Bu yıllarda içine doğan duyguları kaleme almaya başladı. Bunları Zâkirzâde'ye gösterdiğinde şeyhi ona sözlerinde "Şeyh-i Ekber zevki" bulunduğunu söyledi.

Bir müddet sonra şeyhi Atpazarî'yi Edirne'ye bağlı Aydos kasabasına halife olarak gönderdi. Birkaç yıl burada vaaz ve irşadla meşgul olan Atpazarî, "vahdetin yüzünden kesret perdesinin açılması ve âfakta vahdet nurunun zuhuru" diye tarif ettiği bir tecelliye nâil oldu. Şeyhinin ölümünden sonra Filibe'ye gitti (1068/1657-58). Burada gördüğü büyük ilgiyi çekemeyenler onu devlet yetkililerine şikâyet ettiler ve Filibe'den göç etmeye zorladılar. Osman Fazlı İstanbul'a geldiğinde (1672), daha önce Filibe'de kadı iken tanıdığı Esîrî Mehmed Efendi'nin şeyhülislâm olduğunu öğrendi ve durumunu ona arzetti. Şeyhülislâm da Filibe kadısına hitaben bir mektup yazarak kendisine verdi. Filibe'ye dönen Osman Fazlı gördüğü bir rüya üzerine tekrar İstanbul'a gitti. İsmâil Hakkî'nin *Tamâmû'l-feyz* adlı eserinde anlattığına göre bu yıllarda sıkıntılı bir hayat geçiren Atpazarî daha sonra Fatih Atpazarı'nda Manisalı Mehmed Paşa Camii'nin içinde kurduğu tekkeye yerleşti. Sohbetlerinde **vahdet-i vücûd*** çizgisini takip ettiğinden ulemânın tepkisini çekti. Sadrazam Köprülüzâde Fâzıl Ahmed Paşa ile görüşmesi durumu biraz yatıştırdı. Tekkedeki irşad faaliyetlerinin yanı sıra cuma günleri Vefa Camii'nde, çarşamba günleri de Süleymaniye Camii'nde vaaz vermeye devam etti.

1683 Avusturya seferi sebebiyle devlet ricâliyle arası açıldı. Ona göre bu sefer Osmanlılar'ın hayırına değildi, barış yapılmalıydı. Ayrıca Kara Mustafa Paşa bu işleri becerebilecek bir kabiliyete de sahip değildi. Bozgundan sonra IV. Mehmed kendisini sohbet için Edirne'ye davet ettiğinde konu ile ilgili düşüncelerini padişaha açık bir şekilde arzetti. Sultan memnuniyetini bildirdiyse de Sadrazam Kara Kethüdâ İbrâhîm Paşa'nın faaliyetleri neticesinde Şumnu'ya sürgün edildi. Üç ay sonra yeni sadrazam Bosnevî Süleyman'ın daveti üzerine Osman Fazlı Edirne'ye döndü ve IV. Mehmed ile birlikte İstanbul'a geldi. Daha

Osman Fazlı Atpazarî'nin müellif hattı
Mişbâhu'l-kalb adlı eserinin son sayfası
(Süleymaniye Ktp., Reisülküttâb, nr. 511/1)

sonra 1689 Belgrad Seferi'ne davet edildi. Sadrazam Tekirdağlı Bekrî Mustafa Sofya'ya vardıklarında geri dönmelerini istedi. Osman Fazlı da ordu bozguna uğrayıp geri dönünceye kadar Sofya'da kaldı, daha sonra İstanbul'a döndü. Bursevî'nin ifadesine göre bu olaydan sonra devlet yetkilileriyle ilişkisini kesti. Köprülüzâde Fâzıl Mustafa Paşa'nın sadrazamlığı sırasında Magosa'ya sürülen Atpazarî Konya, Lârende, Silifke, Lefkoşe yoluyla Magosa'ya gitti. İsmâil Hakkî Bursevî, Atpazarî'nin oğlu Mustafa, Osman Dede, Yâkut Dede ve Yahyâ Dede ile birlikte 1690 yılında Magosa'ya giderek şeyhini ziyaret etmiştir. Atpazarî 17 Zilhicce 1102'de (11 Eylül 1691) vefat etti ve Magosa'da defnedildi. Daha sonraki yıllarda türbesinin yanına Kutub Osman Tekkesi inşa edildi.

Kutub Osman, Fazlı-ı İlâhî, Emîr Efendi diye de anılan Atpazarî, XVII. yüzyıl Anadolu ve Rumeli topraklarında gelişip yayılan tasavvufî düşüncenin önemli simalarından biridir. Kadızâde Şeyh Mehmed Efendi (ö. 1045/1635-36) ile Abdülmecid Sîvâsî'nin vahdet-i vücûd üzerine tartışmalarının olduğu bir dönemde sürekli olarak *Fuûşû'l-hikem*'i okuyan, okutan ve açıklayan Atpazarî'nin hayatındaki sürgün ve sıkıntılarının temelinde bu vahdet-i vücûdcu meşrebini ara-

mak gerekir. İsmâil Hakkî Bursevî *Kitâb-ü'l-Hitâb*'da Atpazarî'nin bu durumu kısmen örtmek için etrafındakilere zâhîrî ilimleri de okutmaya başladığını kaydeder. Onun iki önemli eserinin Sadreddin Konevî tarafından kaleme alınan eserlerin şerh ve hâşiyesi olması da vahdet-i vücûd görüşüne bağlılığını gösterir. Eserleri vahdet-i vücûd düşüncesi açısından bir orijinallik taşımamakla birlikte müellifin kendi ilham ve vâridatının (bk. VÂRID) mahsulü olmaları sebebiyle önemlidir.

Kaynaklara göre Atpazarî Rumeli, Anadolu ve Hicaz bölgelerine 150'ye yakın halife göndermiştir. Celvetiyye'nin Hakkiyye kolunun piri olan İsmâil Hakkî Bursevî'yi bunların başında saymak gerekir. Kendisinden sonra İstanbul'daki dergâha şeyh olan oğlu Mehmed Cûdî Efendi'den başka meşhur halifelerinden bazıları şunlardır: Seyyid Abdülbâki Efendi (Edirne), Ahmed Efendi (Aydos), Ali ed-Debrevî (Eşteb), Mehmed Efendi (Mısır), Mehmed el-Karinâbâdî (Siroz).

Eserleri. 1. *el-Lâ'ihâtü'l-berkiyyât fi keşfi'l-hucûb ve'l-estâr'an vücûhi es-rârı ba'zî'l-eḥâdiş ve'l-âyât*. Bazı âyetlerin tasavvufî yorumunu yaptığı bu eserde gönlüne doğan bilgileri vahdet-i vücûd çizgisindeki bir tasavvuf anlayışıyla kaleme almıştır. Çeşitli sûrelerden almış altı âyetin tefsirini ve birkaç hadisi ihtiva eden eser müridi İsmâil Hakkî Bursevî'nin meşhur tefsiri *Rûhu'l-beyân*'ın temel kaynaklarından biridir. Müellif nüshasından (Süleymaniye Ktp., Reisülküttâb, nr. 511/1) başka nüshası bilinmemektedir. 2. *Mişbâhu'l-kalb*. Sadreddin Konevî'nin *Miftâhu'l-gayb* adlı eserinin şerhidir. Müellif nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'ndedir (Reisülküttâb, nr. 511/2). 3. *Mir'âtü esrârü'l-irfân*. Sadreddin Konevî'nin Fâtîha tefsirinin hâşyesidir (Süleymaniye Ktp., Râgıb Paşa, nr. 120). 4. *Tecelliyât-ı Berkiyye*. İbnü'l-Arabî'nin bir kasidesinin şerhidir (Süleymaniye Ktp., Reisülküttâb, nr. 511/3). 5. *Fethü'l-bâb*. Münazara ilmine dair *Risâletü'l-ʿAdu-diyye*'nin şerhidir (*İzâhu'l-meknân*, I, 565). 6. *Hediyetü'l-muteḥayyirîn*. Hikmet ve kimyadan bahseder (Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 3491). 7. *Gâyetü'l-munteḥab*. İksir ilmi ile ilgilidir (*Keşfü'z-zunân*, II, 1811). 8. *Hâşiye ʿalâ Muḥtaşarü'l-Meʿânî*. *Muḥtaşarü'l-Meʿânî*'nin diğer bir hâşiyesi olan *Hâşiye-i Mağribiyye* ile birlikte basılmıştır (İstanbul 1276).

Diğer eserleri de şunlardır: *Hâşiye-i Muṭavvel* (Süleymaniye Ktp., Lâleli, nr. 2821); *Tulû' u-ş-şems ve'l-işrâk* (Süleymaniye Ktp., İzmir, nr. 321); *Mektûbât* (Süleymaniye Ktp., Tâhir Ağa, nr. 608); *Risâle-i Rahmâniyye fi beyâni kelime-ti'l-insâniyye*; *Şerh-i Telvîh* ve *Şerh-i Tenkih*.

BİBLİYOGRAFYA :

Atpazarî, el-Lâ'ihâtü'l-berkîyyât (haz. Bedreddin Çetiner), DİA Ktp., nr. 10.674, Giriş, s. 22-65; *Keşfü'z-zunûn*, II, 1181; İsmâil Hakkı Bursevî, *Tamâmü'l-feyz*, Süleymaniye Ktp., Hâlet Efendi, nr. 244, vr. 89^a-167^a; a.mlf., *Silsile-nâme-i Celvetî*, Süleymaniye Ktp., Şazeli Tekkesi, nr. 63, vr. 46^a-47^b; a.mlf., *Mecmûatü'l-esrâr*, Âtuf Efendi Ktp., nr. 1500, vr. 73^b-101^b; a.mlf., *Kitâbü'l-Hitâb*, İstanbul 1292, s. 295; Uşşâkizâde İbrâhim Efendi, *Zeyl-i Şakâik* (nşr. H. J. Kissling), Wiesbaden 1965, s. 686; Râşid, *Târih*, III, 123-124; Hüseyin Vassâf, *Sefîne*, III, 22-26; *Osmanlı Müellifleri*, I, 15; *İzâhu'l-meknûn*, I, 565; *Hediyetü'l-ârifîn*, I, 657-658; Mehmet Ali Aynî, *Türk Azizleri I: İsmâil Hakkı Bursalı*, İstanbul 1944, s. 23-49; Oktay Aslanapa, *Kıbrıs Türk Eserleri*, İstanbul 1975, s. 25; Sâkıb Yıldız, *L'Exégète Turc Ismâ'il Hakkî Burûsawî, Sa Vie, Ses Oeuvres et La Méthode dans son Tafsîr Rûh al-Bayân* (doktora tezi, 1972), L'Université de Sorbonne (yayınlanmamış müellif özel nüshası), s. 23-40; Bursalı Mehmed Tahir, "Atpazarî Osman Fazlı-i İlâhî", *SR*, sy. 28/210 (1330), s. 29-30.

SÂKİB YILDIZ

ATPAZARÎ TEKKESİ

XVII. yüzyılın ikinci yarısında İstanbul, Fatih Atpazarı'nda kurulan günümüze ulaşmamış bir tekke.

Fâtih devri ülemâsi ve devlet ricâlin-den Manisalı Mehmed Paşa (ö. 1495) tarafından yaptırılan ve kendi adıyla anılan caminin içinde yer alır. İnşa tarihi kesin olarak bilinmeyen bu caminin Fâtih devrinde (1451-1481) yaptırıldığı tahmin edilmektedir. Ancak vakfiyesi 909 Rebûlevvel (Eylül 1503) tarihli. Geceleleri şehrin çeşitli yerlerinde nöbet tutan on iki yeniçeri çorbacısı görevlerine dağılmadan önce akşam namazlarını topluca burada kıldıkları için cami Kul Camii adıyla da anılagelmıştır. Atpazarî Tekkesi ise Fazlı-i İlâhî, Atpazarî ve Kutub lakapları ile tanınan Şeyh Osman Efendi'nin (ö. 1691) XVII. yüzyılın ikinci yarısı içinde bu camiye "vaz"-ı meşihat" etmesinden sonra kurulmuştur. Başlangıçta Atpazarî Osman Efendi'nin mensup olduğu Celvetiyye tarikatine bağlı iken onun Magosa'ya sürülmesinden sonra Şâbâniyye'ye, 1865'ten itibaren Sünbüliyye'ye,

1885'ten sonra da tekrar Celvetiyye'ye intikal etmiştir. Tekkenin Fatih ve çevresini etkilemiş olan yangınlarda zarar gördüğü ve birtakım tamirler geçirdiği, hatta yeniden inşa edildiği tahmin edilebilir. Her şeye rağmen Manisalı Mehmed Paşa Camii'nin XX. yüzyılın başlarında ayakta olduğu ve Atpazarî Tekkesi'nin de faaliyetini kesintisiz sürdürdüğü anlaşılmaktadır. 1901'de çıkan bir yangında ve 1918 Cibali-Fatih yangınında büyük ölçüde tahribe uğrayan cami uzun süre dört duvardan ibaret bir harabe halinde kalmış, 1964'te bu duvar bakiyeleri yıktırılarak yalnızca dış ebadı korunmak suretiyle yeniden inşa edilmiştir.

İlk yapısından günümüze hiçbir şey ulaşmadığı için Atpazarî Tekkesi'nin mimari özellikleri bilinmemektedir. Ancak tekkenin, tevhidhane olarak kullanılan cami ile bunun avlusu etrafında yer alan bir harem dairesi ve derviş hücrelerinden ibaret olduğunu söylemek mümkündür. Zaman içinde çeşitli onarımlar geçirdiği muhakkak olan bu yapıların ilk konumları pek fazla değişmemiş olsa gerektir. Günümüzde tekkeden artakalan yegâne unsurlar cami-tevhidhane ile güneyinde yer alan küçük haziredir. Kariye yakın dikkörtgen planlı kâgir duvarlı ve ahşap çatılı olan bu yapı mütevazı bir mescid niteliğindedir. Aslında duvarları moloz taşlar ve tuğlalarla özensiz bir biçimde örülü iken son ihyasında alması olarak bir sıra kesme köfeki taş ve iki sıra tuğla ile itinalı şekilde örülmüştür. Her cephesinde ikisi altta, ikisi de üstte olmak üzere dörder pencere vardır. Alttakiler mermerden söveler, demir parmaklıklar ve aynaları köfeki-den mâmul tuğladan örülü sivri tahfif kemerleriyle üsttekiler ise çift kat alçı pencerelerle donatılmıştır. Hazîrede Manisalı Mehmed Paşa başta olmak üzere bazı devlet ricâli, ülemâ ve tekke mensuplarının kabirleri bulunmaktadır. Bunlar arasında caminin bânisine ait olanı XV. yüzyıl Osmanlı mezar taşlarının güzel bir örneğini teşkil etmektedir. Hazîrede bulunan Anadolu Kazaskeri Mollacıkzâde İshak Efendi'nin dayısı Ahmed Efendi'ye (ö. 1113/1701-1702), kızkardeşi Hatice Hatun'a (ö. 1144/1731-32) ve kayıvalidesi Rukiyye Hatun'a (ö. 1166/1753) ait müşterek bir mezar taşı çok değişik tasarımı ile dikkati çekmektedir. Yekpâre bir mermer kitlesi yan yana bitişik duran üç müstakil mezar taşı görünümünü verecek şekilde işlenmiş, ön

yüzüne farklı tarihlerde vefat etmiş olan bu üç kişinin kimliklerini belirten kitâbeler, tepelerine de değişik cinsten ve yükseklikte serpuşlar yerleştirilmiştir.

Magosa'da sürgünde iken vefat eden ve oraya defnedilen Atpazarî Osman Efendi'nin kabrinin üzerine bir türbe ile yanına Kutub Osman Tekkesi olarak anılan ve günümüzde ayakta olan bir tekke inşa edilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, I, 212; İsmâil Hakkı Bursevî, *Silsile-i Celvetiyye*, İstanbul 1291, s. 94; Ayvansarayî, *Hadîkatü'l-cevâmi'*, I, 160-161; Âsîtâne Tekkeleri, s. 10; *Sicill-i Osmani*, III, 431; *Mecmûa-i Cevâmi'*, I, 76-77; Bandırmalızâde, *Mecmûa-i Tekâyâ*, İstanbul 1307, s. 7; *Osmanlı Müellifleri*, I, 16; Mehmet Ali Aynî, *Türk Azizleri I: İsmâil Hakkı Bursalı*, İstanbul 1944, s. 35 vd.; Tahsin Öz, *İstanbul Camileri*, Ankara 1962, I, 94; Uşşâkizâde İbrâhim Efendi, *Zeyl-i Şakâik* (nşr. H. J. Kissling), Wiesbaden 1965, s. 686 vd.; *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri* 953 (1546), s. 240-242; Ayverdi, *Osmanlı Mi'mârîsi*, III, 452-453; Oktay Aslanapa, *Kıbrıs'ta Türk Eserleri*, İstanbul 1975, s. 25-27; Zâkir Şükrü, *Mecmûa-i Tekâyâ* (Tayşî), s. 59-60; H. Kâmil Yılmaz, *Azîz Mahmûd Hüdâyî ve Celvetiyye Tarikatı*, İstanbul 1982, s. 239-240, 288; "Atpazarî Yangını", *İst. A*, III, 1324.

M. BAHÂ TANMAN

ATRABÜ'L-ÂSÂR

(أطرب الآثار)

Şeyhülislâm ve bestekâr

Ebûîshakzâde Mehmed Esad Efendi

(ö. 1753)

tarafından kaleme alınan
mûsikîşinaslar tezkiresi.

Tam adı *Atrabü'l-âsar fî tezkireti ure-fâi'l-edvâr* olup *Tezkire-i Hânendegân* ve *Tezkire-i Mûsikîşinâsân* adlarıyla da tanınmaktadır. Sadrazam Nevşehirli Damad İbrâhim Paşa'ya ithaf edilen eserde Sultan I. Ahmed (1603-1617) ile III. Ahmed (1703-1730) devirleri arasında yetişen bestekârlardan büyük bir kısmının biyografileri yer almaktadır.

Eserde bestekârlar alfabe sırasına göre ve her biri ayrı bir konu halinde ele alınmış, önce şahısların doğdukları ve yaşadıkları yerler zikredilerek hayatlarından kısaca bahsedilmiş, ardından sanat değerleri üzerinde durularak bestedikleri güftelerden bir veya iki örnek verilmiştir. Konunun sonunda bestekârların mevcut eserlerinin sayısı bildirilirken bazı bestekârların vefat tarihleriyle bunları belirten tarih misraları da kaydedilmiştir. Ağdalı ve sanatkârane bir üslupla kaleme alınan eserin "hâtîme"sinde,